

Daş Oğlan

© Əzizə Cəfərzadə "Anamın Nağılları" Kitabı
Bakı: Gənclik, 1982

Dünyaya çox mərdlər, çox igidlər gəlib, mənim balalarım, amma bir oğlan da gəlib-gedib bu gəlimli-gedimli dünyadan. Adı heç kitaba yazılmasa da igidliyi, qəhrəmanlığı dillərdə dastan olub, ürəklərdə yurd bağlayıb. Heç bir eşidənin yadından çıxmayıb. Elə mənim də yadımdan çıxmır. Hər eşidəndə gözlərimin yaşı quruyur, axı elə igidə ağlamazlar, rəcəz oxuyarlar haqqında.

Deyirlər ki, bir zaman Topal Teymur Şirvan torpaqlarının ətrafında qan-qan deyib keçdiyi zamanlarda baş verib bu danışdığım. Axı o vaxtlar Şirvanşahlığın elə zamanıydı ki, vətənin çox adil bir padşahı var idi. Topal Teymurun ağzını boza verə bilmişdi, el öz var-yoxundan çıxmışdı, amma yurd-yuvasını Teymur qoşunlarının tapdığı eləməmişdi. Müdrik qocalar, ağılbənd nənələr Şirvanşahın başına ağıl qoya bilmişdi.

Bax elə həmin illərdə Küdrü düzündə bir bala çoban qoyun otarırdı. Teymurun bu torpaqlara ayaq basmaq xəbərini qulağı çalmışdı. Keçən karvançılardan eşitmişdi, çərçidən, xırdavətçidən alınmışdı, nəydisə, amma Teymuru görməsə də sorağını eşitmişdi.

Küdrünün düzü. Yaz vaxtı. Ot-ələf dizdən. Çoban da çox cavan idi, lap uşaq deyərdin ona. Atası təzəlikdə ölmüşdü. Onun yerinə bala çobanlıqdan çobanlığa keçib qoyun otarır, anasını, bacısını dolandırır.

Sənə kimdən xəbər verim, bala, Topal Teymurdan. Deyir Teymurun qoşunları gəlib çıxır Küdrü düzünə. Yalandımı, gerçəkdimi bilmirəm, amma belə danışirlər ki, ucu-bucağı görünməyən səhrada bir dəstə qoşun yolu-rizi itirir. Teymur da bunların içində. Hardasa dayanıb dincələn çoxluğuna gedib çatmaq istəyirmiş. Susuzluq bunları əldən salır. Gün təpələrinə şaxıyır, atların dili susuzluqdan bir qarış çıxır, heyvanlar elə ləhləyir, insanlar elə tərləyir ki, çulu, pal-paltarları duz bağlayır. Gözlərinə hər saatda şır-şır şırıldayan çay, zümzüməli bulaq, ləpələnən göl görünür. İlgimimş hamısı da. Küdrünün düzündə çay nə gəzir, bulaq nə qayırır, göl hardadı? Küdrünün bulağı xırda nohurlardı. Çayı da budu, gölü də. Bu nohurlara qışdanqalma qar-yağış suyu dolar yaylağa, getdikcə qoyun-quzu da, insanlar da bu nohurdan içərlər.

Qərək, Teymur dəstəsinə nohur da rast olmur, olanı da qurquyumuş. Birdən qoşun lap əldən düşə-düşə bala çobana rast olurlar. Görürlər qabağında bir sürü qoyun otarır. Teymur adamlarına deyir:

—Bu oğlan suyun yerini bilməmiş olmaz. Su olmasa qoyunu harda sulayar? Gedin soruşun. Dəstədən bir atlı aralanıb özünü oğlana çatdırır. Soruşur:

—Ay oğlan, buralarda harda su var, atları sulayaq?

Oğlan başını qaldırıb atlıya baxır, çomağı ilə yeri eşə-eşə dedi:

—Buralarda su nə gəzir? Çay yox, göl yox, bulaq yox.

Elə bu vaxt Əmir Teymur başının dəstəsinə birgə özünü yetirdi. Oğlanın sözünü eşidəndə dedi:

—Bəs qoyunlarını harda sulayırsan?

Oğlan cavab vermədi. Topal Teymur bir də soruşdu:

—Eşitmirsən nə deyirəm? Bəs qoyunlarını nəynən sulayırsan?

Oğlan çomağının ucuyunan quru nohurlardan birini göstərdi:

—Odey nohurlardan...

—Yalan demə, çoban, nohurlarda su yoxdu. Çoxdan quruyub.

Oğlan ürəyində: “Sizi görəndə hər şey quruyur” fikirləşdi. Sonra çarəsizliklə dilləndi:

—Axı qoyunlarımı suvardığım bulaq balacadı, sizin qoşuna çatmaz.

Hökmdar kükrədi:

—Sənə dəxli yoxdu, çoban, sən suyun yerin de! Sənə xələt verərəm. Pul istəsən pul, mal istəsən mal...

Oğlan yenə də çomağı ilə yeri eşələyə-eşələyə dedi:

—Pul-mal da mənə gərək deyil. Bulağın da yerini demərəm. Onu da qurudarsız.

—Sən mənə tanıyırsanmı?

—Əlbəttə tanıyıram.

—Mən kiməm?

—Teymur...

—Bilirsənmi ki, səni dara çəkdirə bilərəm, diri-diri itlərə paylaram? Hər tikəni qulağınca elətdirərəm?

Oğlan dik Teymurun gözlərinin içərisinə baxa-baxa dedi:

—Bilirəm.

Ətrafdakı qoşun böyükləri, oğlanı dövrəyə almış Topal Teymurun adamları bala çobanın cürətinə mat qalmışdılar. Uşaqda da bu ürək?

—Göstər bulağın yerini, oğlan, qəzəbimi coşdurma!

—Su da torpaq kimi müqəddəsdi, hökmdar, onu yadlara nişan verməzlər. Biqeyrətlik eləmərəm.

—Bu sənə çox baha oturacaq, çoban, hayıf cavanlığından.

—Mənim yerimə hayıfılanma. Qoy mən qorxum ki, qanımin bahası gedir...

—Kəsin bunun dilini... Yox dilini kəsməyin, suyun yerini deyə bilməz. Vurun! Suyun yerini deyənəcən qamçılaysın!

Topal Teymurun başının adamlarından ikisi irəli çıxdı, oğlanı qamçılamağa başladı. İlan kimi qıvrılıb açılan qamçı oğlanın başına, gözünə, çiyinlərinə, kürəyinə dəydikcən daşdan səs çıxırdı, oğlandan yox. Bala çoban cıncırını da çıxartmırdı. Topalın nökərləriysə uşağı hey döyürdülər. Axırı qanına qəltan olmuş oğlandan bir kəlmə də eşidə bilmədiklərini görüb dayandılar.

—Zalım oğlu elə bil daşdı, bədən deyil.

Birdən Topal Teymurun gözləri bala çobanın gözlərinə sataşdı, heyrətindən ağzı açıla qaldı. Qamçısının ucu ilə oğlanın cırım-cırım olmuş geyməsinə qaldırdı. Teymurun başının adamları təəccüb içində içlərini çəkdilər: bala çoban daşa dönmüşdü. Dönüb dövrələrinə baxdılar; balaca çobanın qoyunları da daşa dönmüşdü.

Topal Teymurun adamlarını qorxu bürüdü. Cin-şəyatin görmüş kimi atlarını dəhmərləyib bu sehrli, əcaib diyardan ayrıldılar, çapıb getdilər. Elə o zamandan bu yerlərdə hara getsən daş qoyundur görərsən, daş heykəldir görərsən. Deyirlər bala çobanın qeyrətidir, hər yerə dağılıb, bütün kəndlərimizə, obalarımıza, hətta qəbiristanlarımıza da yayılıb. Yayılıb ki, qoy hamı görsün, bilsin bu torpaq necə oğullar yetirib. İgidlərin nəsli bu diyardan kəsilməsin.

Mətni yığdı: Gülnar Aydəmirova

Veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova

AZERİ.org qoyuldu: Fevral, 2003